

VIHDIN SURMAT JA VALKOINEN SUOMI SUOMALAISESSA LEHDISTÖSSÄ

Pekka Pirinen

Kandidaatintutkielma

Historian ja etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

25.4.2022

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	1
1.1 TAPAUS JA TAUSTOITUS.....	1
1.2 TUTKIMUSKIRJALLISUUS JA ALKUPERÄISLÄHTEET	2
1.3 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA METODIT	4
2. SANOMALEHTIEN UUTISOINTI TAPAHTUNEESTA.....	5
2.1 SURMIEN UUTISOINTI LEHDISTÖSSÄ	5
2.2 MUISTOKIRJOITUKSET JA JÄLKIPYYKKI	8
3. UUTISOINNIN ERITYISPIIRTEET.....	10
3.1 VALKOISEN SUOMEN RAKENTAMINEN SANOMALEHTIEN UUTISOINNIN AVULLA	10
3.2 PUNAISEN UUTISOINNIN NÄKÖKULMA TAPAHTUNEESTA	13
4. YHTEENVETO VIHGIN SURMIEN UUTISOINNISTA	15
LÄHDELUETTELO	17

1. Johdanto

1.1 Tapaus ja taustoitus

Tutkin kandidaatintutkielmassani Vihdissä vuonna 1918 tapahtuneita joukkosurmia ja niiden uutisointia, sekä miten uutisoinnilla pyrittiin rakentamaan valkoista Suomea. Pyrin selvittämään mahdollisia eroavaisuuksia eri lähteitani käyttämien sanomalehtien välillä ja miten etenkin Suomen sisällissodan valkoista osapuolta tukevien sanomalehtien uutisoinnissa näkyi valkoisen Suomen rakentaminen. Aapo Roseliuksen teoksessa *Kiista, eheys, unohdus: vapaussodan muistaminen suojeluskuntien ja veteraaniliikkeen toiminnassa 1918–1944* (2010), Roselius nostaa esiin, kuinka valkoisen osapuolen kaatuneet, heidän uhrikertomuksensa, valokuvat ja taistelujen myytit tulivat lukijoille tutuiksi erilaisista valkoiselle Suomelle sidonnaisista sanomalehdistä¹. Sisällissodan hävinneen punaisen osapuolen kaatuneiden muistaminen jäi pois julkisesta tilasta, ja keskittyi suulliseen kertomukseen. Punaisten kaatuneita ei hyväksytty julkisen muistamisen kohteeksi².

Tutkimukseni kohteena toimivat kaksi punaiseen terroriin kuulunutta Vihdissä 1.2.1918 tapahtunutta joukkosurmaa, joissa Suomen sisällissodan punainen osapuoli ampui valkoiselle puolelle taistelemaan pyrkineitä miehiä. Useimmat näistä valkoisten puolelle pyrkineistä uhreista olivat opiskelijoita tai virkamiehiä³. Molemmat teloitetut ryhmät, joissa oli yhteensä 17 jäsentä, olivat jääneet aikaisemmin Vihdissä punaisten vangeiksi⁴. Surmaajina molemmissa ampumisissa toimi punaisten ”eliittiosasto”, Hyvinkään lentävä osasto, jonka johtajana toimi Lauri Kara. Karalla oli merkittävä rooli vangittujen miesten surmien toimeenpanossa.⁵ Vihtiläiset eivät olisi halunneet luovuttaa vankejaan hyvinkäläisille, mutta nämä aseellisesti vihtiläisiä uhaten saivat vangit lopulta haltuunsa⁶. Surmapaikkoja oli kaksi, ensimmäinen teloitus tapahtui Vihdin Kirkonkylän ja Nummelan välisellä maantiellä Koivissillan kohdalla, ja toinen joukkosurmista tapahtui Nummelan ja Ojakkalan välisellä maantiellä⁷. Surmaamisen jälkeen Hyvinkään lentävän osaston taistelijat

¹ Roselius 2010, s.37.

² Roselius 2010, s.92.

³ Paavolainen 1966, s.97.

⁴ Paavilainen 2016, s.144.

⁵ Paavolainen 1966, s.153.

⁶ Paavilainen 2016, s.136.

⁷ Paavilainen 2016, s.137 & s.141.

ryöstivät ruumiilta arvoesineet ja lopulta ruumiit haudattiin suohon kaivettuun hautaan lähelle ensimmäistä teloituspaiikkaa.⁸

Tarkoitukseni on tehdä tutkimusta objektiivisesti, leimaamatta kumpaakaan sisällissodan ja tapahtuman osapuolta. En myöskään tuomitse yksittäisiä tapahtumaan osallistuneita henkilöitä, vaan yritän pikemminkin ymmärtää, miten heidän suorittamiaan tekoja käsiteltiin ja esitettiin. Tarkastelen myös, millaisia merkityksiä teoille annettiin suhteessa valkoisen Suomen ja punaisten oman kerronnan kanssa. Tutkimuksen aiheeni takia tutkimuksen on oltava eettinen. Eettisesti kestävän historian tutkimuksen on tehtävä oikeutta menneisyyden ihmisille ja tarkasteltava heitä rationaalisina toimijoina⁹. Historiantutkijan on otettava huomioon yleisönsä tietämykset ja näkemykset tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta. Tutkimuksessa täytyy myös ottaa huomioon vallitseva yhteiskunnallinen tilanne.¹⁰ Otan tutkimuksessani huomioon myös tutkimuksen kohteen poliittisen latautuneisuuden. Sisällissodan ja sen seurausten toimiminen niin tiedemaailman, kuin yleisönkin kiinnostuksen kohteena sekä aiheen poliittinen arkaluontoisuus eivät ole vielä täysin hävinneet¹¹. Käytän Vihdissä tapahtuneista teoista nimitystä ”surma”, joka on neutraali termi verrattuna esimerkiksi sanoihin ”teloitus” tai ”murha”.

1.2 Tutkimuskirjallisuus ja alkuperäislähteet

Kandidaatintutkielmassani käytettävä tutkimuskirjallisuus koostuu suurimmissa osin erilaisista Suomen sisällissodasta tehdyistä tutkimuksista. Sisällissotaa koskevan tutkimuksen aihepiirit vaihtelevat henkilöhistoriasta muistamisen historiaan ja kvalitatiiviseen tutkimukseen sisällissodan terrorin uhreista. Merkittävässä osassa tutkimuksessani on Marko Paavilaisen henkilöhistoriaan keskittyvä teos *Murhatut veljet: Valter, William ja Ivar Thomén elämä ja kuolema* (2016). Oma tutkimukseni eroaa Paavilaisen henkilöhistoriaan keskittyvästä tutkimuksesta syventymällä itse surmatekojen uutisointiin. Kvalitatiivista puolta käyttämässäni tutkimuskirjallisuudessa edustaa Jaakko Paavolaisen väitöskirja *Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa osa 1 ”Punainen terrori”* (1966). Toinen käyttämäni muistamisen historiaan keskittyvä teos Aapo Roseliuksen kirjoittaman *Kiista, eheys, unohdus: Vapaussodan muistaminen suojeluskuntien ja veteraaniliikkeen toiminnassa 1918–1944* (2010) lisäksi on Seppo Hentilän kirjoittama *Pitkät varjot: Muistamisen historia ja politiikka* (2018). Näiden kahden muistamisen historiaan keskittyvän teoksen ansiosta kykenen

⁸ Paavilainen 2016, s.142

⁹ Koukkunen 2008, s.11.

¹⁰ Kalela 2017, s.93.

¹¹ Koukkunen 2008, s.11.

ymmärtämään paremmin sitä, miten surmien uutisointia käytettiin hyväksi valkoisen Suomen rakentamisessa.

Käytän omassa tutkimuksessani myös hyödykseni Kaija Vuorion väitöskirjaa *Sanoma, Lähettäjä, Kulttuuri: Lehdistöhistorian tutkimustraditiot Suomessa ja median muutos* (2009). Vuorion väitöskirjan avulla saan tutkimukseeni tarvittavan lehdistöhistorian osuuden. Eino Ketolan *Vihdin historia 1918–1965 Maanjaon aika: Ensimmäinen osa 1918–1939* (1996) tuo tutkimukseeni tarvittavaa Vihdin paikallishistoriaa sisällissodan jälkeen. Lisäksi hyödynnän tutkimuksessani Jussi Koukkusen pro gradu tutkielmaa *Puolueeton aikansa kuvastin? Suomen Kuvalehden näkökulma sisällissotaan, sen osapuoliin ja tilanteeseen sodan jälkeen vuosina 1918–1919* (2008). Koukkunen tutkii pro gradu tutkielmassaan uutisointia enemmän aikakauslehtien näkökulmasta, mutta kykenen hyödyntämään hänen tutkimuksessaan käytettyjä metodeja erinomaisesti omaan tutkimukseeni.

Tutkimuksessani käyttämäni alkuperäislähteet ovat sanomalehtiä, jotka kertovat Vihdissä tapahtuneista surmista sekä niiden jälkeisistä tapahtumista. Aineiston hankinnassa käytin hyväkseni Kansalliskirjaston digitaalisia arkistoja. Jotta löysin tutkimukselleni merkityksellistä aineistoa, käytin hyväkseni surmatapahtumiin liittyviä hakusanoja, joiden avulla sain riittävän tarkan otoksen kaikista saatavalla olleista julkaistuista sanomalehtien uutisista. Hakusanat, joita käytin digitaalisten arkistojen hakukoneessa keskittyivät tutkimani tapahtumaan liittyneisiin henkilöihin, sisällissodan osapuoliin sekä surmiin liittyneisiin tapahtumapaikkoihin. Hakusanat, joita käyttämällä löysin tutkimukselleni merkityksellisiä alkuperäislähteitä olivat: *Punakaarti, Nummela, Vihti, Thomè, Walter Thomé, Hyvinkään lentävä kolonna, Lauri Kara, Vapausota ja Murha*. Hakusanoja yhdistelemällä löytyivät juuri Vihdin surmista kertovat uutiset monen muun sisällissotaan liittyneen uutisen joukosta. Hakusanojen avulla onnistuin keräämään kansalliskirjaston digitaalisista arkistoista onnistuneesti alkuperäislähteitä. Hakukoneen haasteena kuitenkin joissain tapauksissa oli sen vaikeudet lukea fraktuuralla kirjoitettuja sanomalehtien uutisjuttuja. Kuitenkin tutkimuskirjallisuudessa käytettyjen sanomalehtilähteiden avulla löysin myös omalle tutkimukselleni relevanttia lähdeaineistoa. Hakusanojen sekä tutkimuskirjallisuuden ja löytämieni alkuperäislähteiden avulla sain tarpeeksi laajan otannon sanomalehtien uutisoinnista Vihdissä tapahtuneista surmista ja niiden jälkipyykistä, että kykenen tekemään aiheesta luotettavaa ja hedelmällistä tutkimusta. Ajallista rajausta ei alkuperäislähteiden valinnassa tarvinnut tehdä, sillä sanomalehtien uutisointi Vihdin surmista ja siihen liittyneistä tapahtumista alkoi 1918 ja päättyi 1923 viimeisen surmiin liittyneen oikeudenkäynnin päättyttyä, lukuun ottamatta yhtä vuonna 1923 julkaistua sisällissodan muistelukirjoitusta.

Tutkimuskirjallisuuden sekä alkuperäislähteiden lisäksi käytän tutkimuksessani yhtä aikalaiskirjallisuusaineistoa. Kyseessä on Kansallisen Kokoomuksen julkaisema vaalilehtinen *Punainen terrori Suomessa talvella 1917–1918: kuvia ja kuvauksia*. Kyseinen vaalilehtinen on julkaistu vuonna 1919 ja sen avulla kykenen hahmottamaan paremmin valkoisen Suomen rakentamisen koko kokonaiskuvaa ja se pohjustaa erinomaisesti toista tutkimuskysymystäni liittyen sanomalehtien pyrkimykseen rakentaa valkoista Suomea uutisointinsa avulla.

1.3 Tutkimuskysymykset ja metodit

Tutkimukseni tarkoituksena on vastata kahteen eri tutkimuskysymykseen. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat: Miten suomalaisessa sanomalehdistössä uutisoitiin Vihdissä vuonna 1918 tapahtuneista surmista ja miten uutisoinnilla pyrittiin rakentamaan valkoista Suomea. Tulen siis tutkimaan käyttämieni alkuperäislähteiden avulla, miten itse surmista uutisoitiin ja kuinka sanomalehdet käyttivät aiheeseen liittyvää uutisointia hyödykseen rakentaessaan kuvaa niin sanotusta valkoisesta Suomesta. Valkoinen Suomi tarkoittaa sisällissodan ja talvisodan välistä suomalaista yhteiskuntaa, jossa sisällissodan voittanut valkoinen osapuoli hallitsi julkisuutta¹², sekä fiktiivistä yhteisöä, jolle vapaussodan muistaminen ja sen rakentaminen toi tietynlaista yhteenkuuluvuuden tunnetta¹³.

Tutkimuksessani tulen käyttämään hyödykseni kvalitatiivisia eli laadullisia tutkimusmenetelmiä. Modernissa lehdistön historian tutkimuksessa peruslähestymistapa on kvalitatiivinen sekä tekstin sisältölähtöinen¹⁴. Tulen tutkimuksessani analysoimaan sanomalehtien uutisia, erityisesti niiden sisältöä. Tärkeimmät tutkimusmenetelmät, joita tulen käyttämään ovat diskurssianalyysi sekä lähiluku. Diskurssianalyysin sekä lähilukemisen yhdistelyllä kykenen ymmärtämään alkuperäislähteinäni käyttämien sanomalehtien uutisointia ja erityisesti sitä, miten tapahtumien myöhäisemmällä uutisoinnilla pyrittiin rakentamaan kuvaa valkoisesta Suomesta. Diskurssianalyysin mukaisesti tekstiä tarkastellaan sosiaalisten käytäntöjen mukaisesti¹⁵. Diskurssianalyysissä

¹² Roselius 2010, s.30.

¹³ Roselius 2010, s.31.

¹⁴ Vuorio 2009, s.83.

¹⁵ Jokinen & Juhila & Suoninen 1993, s.37.

keskitytään siihen, miten kieltä käytetään eri tilanteissa ja minkälaisen laajemman merkityssysteemin se tuottaa¹⁶. Lähiluvussa sama teksti luetaan useampaan kertaan ja sen avulla saadaan laajempi ymmärryksen taso lähteenä toimivasta tekstistä¹⁷.

2. Sanomalehtien uutisointi tapahtuneesta

Kaikki tutkimuksessani alkuperäislähteinä käytettävät sanomalehdet uutisoivat Vihdissä tapahtuneista surmista, sekä tapahtumista, jotka seurasivat surmia. Uutisia julkaisseita sanomalehtiä löytyy sekä valkoisten että punaisten tukijoista, ja molemmat julkaisivat tapahtumasta omaa kantaansa sekä diskurssiaan tukevia uutisia. Maantieteellisesti uutisointi ei rajoittunut vain Vihdin lähialueille, osittain surmattujen tausta on varmasti vaikuttanut tähän. Mukana tutkimuksessani on sanomalehtiä, jotka uutisoivat Vihdin surmista ja niiden jälkipyykistä. Uutisointi ei myöskään rajoittunut pelkästään suomenkieliseen lehdistöön, vaan myös ruotsinkieliset sanomalehdet uutisoivat tapahtumista. Suurin osa Vihdissä surmansa saaneista valkoisten puolelle pyrkinneistä miehistä olivat ruotsinkielisiä¹⁸. Sanomalehdet julkaisivat erilaisia juttutyyppisiä liittyen murhiin, uutisointi sisälsi kertomuksia itse surmista, surmattujen muistokirjoituksia, uutisointia sotavankien kohtelusta, uutisointia surmiin liittyneistä oikeudenkäynneistä, uutisointia surman tekijöistä, uutisointia uhrien muistelusta, uutisointia muistomerkkien pystyttämisestä ja uutisointia Vihdin tapahtumista murhapäivinä. Uutisointi kattaa tapauksen surmista viimeiseen tapaukseen liittyneeseen oikeudenkäyntiin ja sen tulokseen asti.

2.1 Surmien uutisointi lehdistössä

Useat eri sanomalehdet uutisoivat Vihdissä tapahtuneista kahdesta eri joukkosurmasta. Uutisointia oli sekä punaisiin sidoksissa olevilta sanomalehdiltä, että valkoisiin sidoksissa olleilta sanomalehdiltä. Jokainen sanomalehti uutisoi lähtökohtaisesti samankaltaisesti – Vihdissä oli

¹⁶ Jokinen & Juhila & Suoninen 1993, s.37.

¹⁷ Pöysä 2010, s.338.

¹⁸ Paavilainen 2016, s.236.

tapahtunut punaisten toimesta aseettomien vankien surmaaminen. Sanomalehtien uutisointia tarkastellessa esiin nousee erityisesti se, että sisällissodan punainen osapuoli on ampunut aseettomia valkoisia. Lehtien diskurssissa on kuitenkin eroavaisuuksia, kun osa sanomalehdistä uutisoi surmista laajemmin ja käyttää selvästi voimakkaampaa kielenkäyttöä liittyen itse surmiin ja sen toimeenpanijoihin. Sanomalehtien uutisoinnissa on otettava huomioon, että punaisten hallussa olevasta osasta Suomea sisällissodan aikana tulleet tiedot surmista ja erilaisista väkivaltaisuuksista olivat katkonaisia, ja erilaisilla huhu- ja kuulopuheilla oli suuri merkitys¹⁹. Sisällissodan päättymisen jälkeen sodan valkoisen osapuolen traumoja alettiin purkamaan kollektiivisesti²⁰, mikä näkyy sanomalehtien uutisoinnin määrän lisääntymisessä.

Sisällissodan valkoiseen osapuoleen sidoksissa olleista sanomalehdistä *Länsi-Uusimaa* uutisoi 9.4.1918, miten vapaaksi päästettyjä vankeja salaisesti murhataan punaisten toimesta ja aseettomia vankeja ammutaan kuin eläimiä ja kuinka ruumiit myös ryöstetään alastomaksi²¹. *Länsi-Uusimaa* kertoo numerossaan 23.4.1918, miten kaksi eri seuruetta on vangittu Vihdissä ja miten seurueet ammuttiin tienviereen hautaamatta ja että ruumiit olisi myös ryöstetty. Ennen ampumista vankeja oli *Länsi-Uusimaan* mukaan hakattu rautaketjuilla sekä pidetty tahallisesti ilman ruokaa²². *Länsi-Uusimaa* halusi luettelemalla punaisten hirmutekoja surmattuja kohtaan korostaa, miten surman toimeenpanneet punaiset olivat raakoja ja epäinhimillisiä vankejaan kohtaan. 1900-luvun alkupuolen Suomessa sisällissodan punaista osapuolta eli ”rahvasta” pidettiin tyhmänä ja eläimellisenä, joka toimii hetkellisten impulssien varassa kuten eläin tai lapsi²³.

Paikallislehti *Länsi-Uusimaan* lisäksi sanomalehti *Uusi Päivä* ilmoitti, miten Helsingissä ja sen lähistöllä on murhattu kauhistuttavan paljon ihmisiä. Lehti mainitsee Vihdissä murhatut henkilöt ja kertoo, miten ruumiit oli ryöstetty ampumisen jälkeen.²⁴ *Uusi Päivä* kertoo myös 18.4.1918 Vihdissä murhatuista henkilöistä ja mainitsee, miten ruumiit oli ryöstetty ja murhatun Väinö Hollon ruumista olisi silvottu.²⁵ *Uusi Päivä* ilmoittaa 23.4.1918 listassaan lisää Vihdissä murhattuja henkilöitä ja kertoo miten murhatuista Arvid Mielckiltä oli ryöstetty päältäään vaatteet.²⁶

Ruotsinkielisistä sanomalehdistä surmista uutisoivat *Björneborgs tidning* sekä *Vapaa Sana*. *Björneborgs tidning* 19.4.1918 kertoo Vihdissä tapahtuneen murhan olleen raaka.²⁷ *Vapaa Sana*

¹⁹ Koukkunen 2008, s.47.

²⁰ Koukkunen 2008, s.47.

²¹ *Länsi-Uusimaa* 9.4.1918, ”Punainen hirmuvalta.”, s.2.

²² *Länsi-Uusimaa* 23.4.1918, ”Wallankumouspäivät Vihdissä.”, s.4.

²³ Koski 2011, s.164.

²⁴ *Uusi Päivä* 17.4.1918, ”Punaisten tekemät murhat.”, s.4.

²⁵ *Uusi Päivä* 18.4.1918, ”Punaisten tekemät murhat.”, s.4.

²⁶ *Uusi Päivä* 23.4.1918, ”Punaisten tekemät murhat.”, s.4.

²⁷ *Björneborgs Tidning* 19.4.1918, ”Bröderna Thomè”, s.2.

uutisoi 3.3.1918, miten Vihdissä on murhattu henkilöitä ja mainitsee lisäksi murhattujen nimet.²⁸ Vihdissä surmatuista miehistä suurin osa oli äidinkieleltään ruotsinkielisiä, joka varmasti lisäsi myös ruotsinkielisen sanomalehdistön kiinnostusta surmiin liittyen.

Vielä nykyäänkin toimivista suurista sanomalehdistä *Helsingin Sanomat*, *Turun Sanomat* sekä *Aamulehti* uutisoivat Vihdin surmista. *Helsingin sanomat* 8.5.1918 kertoo manalle menneitä listauksessaan, miten helmikuun ensimmäisenä päivänä punakaarti on ampunut Thomén kolme veljestä muiden vangitsemiensa henkilöiden kanssa.²⁹ *Turun Sanomat* uutisoi 27.4.1918 miten Vihdistä saatujen tietojen mukaan ”punaiset pyövelit” olivat murhanneet useita ihmisiä.³⁰ *Aamulehdessä* 9.5.1918 taas kerrotaan, miten Helsingistä lähtenyt seurue oli saanut surmansa vallankumouksellisenkin silmin aivan viattomasti.³¹

Valkoinen Suomi 9.3.1918 kertoo, miten senaattiin on saapunut tieto uusista punaisen hirmuvallan uhreista. Lehti kertoo Thomén veljesten joutuneen punaisten käsiin ja punaisten murhanneen kaikki kolme veljestä.³² *Valkoinen Suomi* kertoo samassa numerossa myös yhteyksistään sisällissodan valkoiseen osapuoleen. Lehti ilmoittaa, että sen numeroita lähetetään ilman veloitusta valkoisen puolella taistelleille upseereille, aliupseereille sekä miehistölle.

Edellä mainittujen sanomalehtien lisäksi itse surmatapahtumasta uutisoivat *Uusi Suometar* sekä *Uusi Aura*. *Uusi Suometar* uutisoi 24.4.1918 miten punaiset ovat Vihdissä murhanneet useita kansalaisia, murhattuja on heidän tietojensa mukaan 9. *Uusi Suometar* myös ilmoittaa tietojen saamisen olevan vaikeaa punaisten hallitsemilta alueilta punaisen mielivallan hallitessa.³³ *Uudessa Aurassa* 17.4.1918 kerrotaan miten Thomén veljekset olivat kuolleet marttyyrisesti ja surmaajien olleen surmattujen maanmiehiä.³⁴

Punaisten äänenä toiminut sanomalehti *Työmies* uutisoi 2.2.1918 miten heidän toimituksensa tietoon on tullut, että punaiset ovat ampuneet vangeiksi saamiaan aseettomia lahtareita.³⁵ *Työmies* on ainoa punaisiin sidoksissa ollut sanomalehti, joka uutisoi itse surmista. Sanomalehti *Työmiehen* julkaisuja tarkastellessa voidaan huomata sanomalehden läheinen sidonnaisuus punaisten

²⁸ *Vapaa Sana* 3.3.1918, ”Mördade”, s.3.

²⁹ *Helsingin Sanomat* 8.5.1918, ”Manalle menneitä”, s.8.

³⁰ *Turun Sanomat* 27.4.1918, ”Lisää punaisten uhreja: Suuri joukko murhia eri tahoilla.”, s.5.

³¹ *Aamulehti* 9.5.1918, ”Luettelo punasten tekemistä murhista.”, s.6.

³² *Valkoinen Suomi* 9.3.1918, ”Hirmuvallan uhreja.”, s.1.

³³ *Uusi Suometar* 24.4.1918, ”Maaseutu-uutisia: Punaisten uusia hirmutekoja: Surmanneet Vihdissä äskettäin useita kansalaisia.”, s.5.

³⁴ *Uusi Aura* 17.4.1918, ”Walter Thome.”, s.5.

³⁵ *Työmies* 2.2.1918, ”Wankien surmaaminen.”, s.4.

vallankumoukselliseen johtoon ja sen viralliseen tiedonvälitykseen. Sanomalehti julkaisi useita vallankumouksellisen johdon virallisia tiedotteita.

2.2 Muistokirjoitukset ja jälkipyykki

Vihdissä tapahtuneiden surmien uutisointi ei päättynyt itse joukkosurmien uutisointiin – viimeiset uutiset koko tapahtumasarjaan liittyen sanomalehdissä olivat 1920-luvulla, kun viimeinen joukkosurmiin liittynyt oikeidenkäynti oli päättynyt. Sanomalehdet julkaisivat myös useita muistokirjoituksia surmatuille miehille sekä uutisoivat surmien tapahtumapaikoille rakennetuista muistomerkeistä.

Turun Sanomat uutisoi 16.1.1923, miten kaksi työmiestä Juho Kanerva ja Emil Väre olivat syytettyinä valtiopetoksesta sekä avunannosta kahdeksan miehen murhaan Turun hovioikeudessa. Syytteet kuitenkin hylättiin todisteiden puutteen vuoksi. Syyttäjän mukaan Väre oli tapahtumahetkellä toiminut punakaartin Nummelan komppanian päällikkönä. Väre itse kiisti olleensa missään tekemisissä murhien kanssa, ja *Turun Sanomien* mukaan murhien tekijänä oli Hyvinkään lentävän osaston johtaja Lauri Kara ja, että ennen murhia Nummelan työväentalolla oli tapahtunut yhteenotto nummelalaisten ja hyvinkääläisten välillä vankien kohtalosta, ja lopulta hyvinkääläiset saivat vangit itselleen aseilla uhaten.³⁶ Samankaltaisesti *Turun Sanomien* kanssa sanomalehdistä oikeudenkäynnistä uutisoivat myös *Helsingin Sanomat*³⁷, *Iltalehti*³⁸, *Länsi-Uusimaa*³⁹, *Keskisuomalainen*⁴⁰ ja *Uusi Suomi*⁴¹.

Eroavaisesti oikeudenkäynneistä muihin sanomalehtiin verraten uutisoivat *Suomen sosiaalidemokraatti*, *Sosialisti*, *Työn Voima* sekä *Suomen työmie*s. *Suomen työmie*s kertoo 30.9.1922, että kaksi väärin syytettyä työmiestä on vapautettu⁴². *Sosialisti* sekä *Suomen sosiaalidemokraatti* taas kertovat, että syytetty miehet olivat oikeudessa syytettyinä yllyttämisestä murhaan, eikä itsessään

³⁶ *Turun Sanomat* 16.1.1923, ”Valtiopetoksesta ja avunannosta 8 miehen murhaan syytetty Turun hovioikeuden tutkittavana.”, s.3.

³⁷ *Helsingin Sanomat* 16.1.1923, ”Punakapinan aikana Vihdissä tapahtuneet murhat.”, s.6.

³⁸ *Iltalehti* 16.1.1923, ”Kapinanaikaiset murhat Vihdissä.”, s.2.

³⁹ *Länsi-Uusimaa* 23.1.1923, ”Kapinanaikaiset murhat Vihdissä.: 8 henkilön murhasta syytettyjä.”, s.3.

⁴⁰ *Keskisuomalainen* 18.1.1923, ”Kapinanaikaiset murhat Vihdissä.”, s.2.

⁴¹ *Uusi Suomi* 16.1.1923, ”Kapinanaikaiset murhat.”, s.7.

⁴² *Suomen työmie*s 30.9.1922, ”Luokkasodan tapahtumat.: Pari väärin syytettyä työmiestä vapautettu.”, s.4.

murhan tekemisestä⁴³. *Työn Voima* käyttää omassa uutisessaan Suomen sisällissodasta termiä luokkasota⁴⁴.

Erilaisia muistokirjoituksia on myös useissa eri sisällissodan valkoiseen osapuoleen sidoksissa olevissa sanomalehdissä. Muistokirjoitukset keskittyvät kuvaamaan surmattujen henkilöiden elämän saavutuksia ja korostamaan heidän positiiviseksi koettuja luonteenpiirteitään. Muistokirjoituksissa korostetaan myös, miten surmatut henkilöt toimivat edistyksellisesti isänmaansa puolesta.

Turun Sanomat uutisoi 27.4.1918 Vihdissä surmatusta Gunnar Söderholmista lehden julkaisemassa muistokirjoituksessa. *Turun Sanomat* kertoo, miten isänmaan suuren vapaustaistelun kerrotaan vaatineen monta kallista uhria. Muistokirjoituksessa myös mainitaan, miten Suomen nuorison verta on vuodatettu runsaasti taistelussa idästä tulevaa vihollista ja siihen liittynyttä kapinallisten joukkoa vastaan. Muistokirjoitus nostaa esille myös surmattujen äidit, jotka uhraavat poikansa parhaassa iässä ja kukoistuksessa isänmaan puolesta. Söderholmin kerrotaan lähteneen Helsingistä liittyäkseen nuoren Suomen valtion sotavoimiin. Lopulta hänet löydettiin Vihdistä murhattuna ja paljaaksi ryöstettyinä. *Turun Sanomat* kertoo, että hänet haudattiin suurin juhlallisuuksin ja Söderholmin olleen ahkera ja teräväpäinen nuorukainen, joka olisi seuraavana keväänä voinut olla jo filosofian kandidaatti.⁴⁵

Muita samankaltaisia muistokirjoituksia muista Vihdissä surmatuista valkoisten puolelle pyrkineistä henkilöistä kirjoittivat myös *Helsingin Sanomat*⁴⁶, *Kajaani*⁴⁷, *Uusi Aura*⁴⁸ ja *Uusi Päivä*⁴⁹. Näiden kaikkien sanomalehtien julkaisuja tarkastelemalla voidaan nähdä selvästi, miten surmattujen henkilöiden elämää ja toimia glorifioidaan ja heille ikään kuin annetaan vapauden puolesta kuolleen marttyyrin asema, samalla rakentaen tarinaa valkoisesta Suomesta.

Useat sanomalehdet uutisoivat myös surmapaikoille pystytetyistä muistopatsaista. Vihdissä patsaat pystytettiin surmapaikoille Koivissillalle sekä Nummelaan. *Länsi-Uusimaa* kertoo omassa uutisessaan, miten Vihdin Nummelaan on pystytetty punaisten uhreiksi joutuneiden murhapaikalle muistomerkki. *Länsi-Uusimaa* uutisoi, että kyseisellä paikalla sai surmansa isänmaan puolesta taisteluun rientäneitä miehiä. *Länsi-Uusimaan* mukaan kyseinen patsas tulee vuosien saatossa herättämään sen ohitse kulkevissa kansalaisissa kunnioitusta isänmaata ja sen puolesta kuolleita

⁴³ *Sosialisti* 11.7.1923, ”Kansalaissodan aikaiset murhat.”, s.3. & *Suomen sosiaalidemokraatti* 13.7.1923, ”Kansalaissodanaikainen murhajuttu Vihdissä.”, s.4.

⁴⁴ *Työn Voima* 5.10.1922, ”Luokkasodan tapahtumat.”, s.3.

⁴⁵ *Turun Sanomat* 27.4.1918, ”Isänmaan puolesta kaatunut weljespari.”, s.5.

⁴⁶ *Helsingin Sanomat* 8.5.1918, ”Manalle menneitä.”, s.8.

⁴⁷ *Kajaani* 16.5.1923, ”Väinö Wuoristo.”, s.2.

⁴⁸ *Uusi Aura* 17.4.1918, ”Walter Thomè.”, s.5.

⁴⁹ *Uusi Päivä* 7.5.1918, ”Väinö Helle.”, s.1. ja *Uusi Päivä* 6.6.1918, ”Holger Rancken.”, s.3.

sankarivainajia kohtaan.⁵⁰ Muista sanomalehdistä muistopatsaiden pystytyksestä uutisoivat *Länsi-Suomi*⁵¹, *Turun Sanomat*⁵² ja *Uusimaa*⁵³. Muut patsaan pystyttämistä uutisoineet sanomalehdet uutisoivat erittäin samankaltaisesti *Länsi-Uusimaan* kanssa.

Sanomalehdet uutisoivat myös muista Vihdin surmien jälkeen tapahtuneista ja niihin osin liittyneistä asioista. Lisäksi sisällissodan jälkeisistä vankileireistä ja niiden oloista uutisoitiin. Merkittävien punavankien vaiheiden seuraamista myös jatkettiin myös sisällissodan päättyttyä. Sanomalehdet kuten *Helsingin Sanomat*⁵⁴, *Itä-Suomen työmie*⁵⁵, *Kaleva*⁵⁶, *Lalli*⁵⁷ ja *Uusimaa*⁵⁸ kertovat uutisissaan yleisesti, miten Lauri Kara on paennut Riihimäen vankileiriltä sekä Riihimäen vankileirin oloista.

3. Uutisoinnin erityispiirteet

3.1 Valkoisen Suomen rakentaminen sanomalehtien uutisoinnin avulla

Valkoisten näkökulmasta Suomen valtiollisen itsenäisyyden turvannut ja voittoon päättynyt sisällissota tarvitsi selitykseksen mahdollisimman uljaan kertomuksen ja sellaisen se sai itselleen vapaussotamyytistä⁵⁹. Erilaiset sanomalehdet ja niiden uutisointi olivat merkittävässä roolissa, kun alettiin rakentamaan tarinaa valkoisesta Suomesta sekä vapaussodasta. Valkoisen puolen propaganda ja uutisointi perustuivat ajatukseen vapaustaistelusta, jonka myötä Suomesta tuli itsenäinen suvereeni valtio, sekä vallankumouksen ja anarkian torjumisesta, mikä siis tarkoitti perinteisen suomalaisen valkoisille tärkeän elämäntyylin varjelemisesta ja suojelemista punaisilta.⁶⁰ Tämänlainen valkoisen Suomen tarinan rakentaminen ja valkoisten käyttämä diskurssi näkyy selkeästi siinä, miten kaikki valkoisiin kytköksissä olleet sanomalehdet uutisoivat Vihdissä tapahtuneista surmista. Esimerkiksi

⁵⁰ *Länsi-Uusimaa* 17.6.1919, ”Sankari muistopatsas.”, s.3.

⁵¹ *Länsi-Suomi* 21.6.1919, ”Pieniä tietoja.”, s.3.

⁵² *Turun Sanomat* 19.6.1919, ”Pikku uutisia”, s.4.

⁵³ *Uusimaa* 18.6.1919, ”Vihdissä murhattujen muisto.”, s.3.

⁵⁴ *Helsingin Sanomat* 23.8.1918, ”Tuomittuja kapinoitsijoita.”, s.7.

⁵⁵ *Itä-Suomen Työmies* 21.8.1918, ”Riihimäen vankileiristä”, s.3.

⁵⁶ *Kaleva* 21.8.1918, ”Riihimäen vankileiri.: Erilaisia tietoja. – 42 murhan tekijä karkuteillä.”, s.3.

⁵⁷ *Lalli* 27.8.1918, ”Riihimäen vankileiri.”, s.2.

⁵⁸ *Uusimaa* 28.8.1918, ”Punainen suurmurhaaja paennut vankileiristä.”, s.2.

⁵⁹ Hentilä 2018, s.67.

⁶⁰ Roselius 2010, s.33

sanomalehti *Turun Sanomat* kertoo, miten Suomen nuorten sotilaiden verta on vuodatettu taistelussa Neuvosto-Venäjää ja siihen liittynyttä punaisten kapinallisten joukkoa vastaan⁶¹.

Punaisiin kytköksissä olleisiin sanomalehtiin kyseinen valkoisen Suomen rakentamisen diskurssi ei päätenyt ja sodan voittanut valkoinen osapuoli ottikin täydellisesti haltuunsa muistamisen julkisen tilan⁶². Hyvänä esimerkkinä tämänlaisesta muistamisen julkisesta tilasta toimivat sanomalehdet, jotka julkaisivat valkoisen Suomen rakentamisen diskurssiin sopivia uutisjuttuja. Sisällissodan voittanut valkoinen osapuoli halusi uutisoinnilla osoittaa, että sisällissotaa edeltävään aikaan ei ollut enää paluuta⁶³. Valkoisille tärkeä elämäntyyli sekä valtiojärjestys oli turvattu, ja sitä uhannut sisällissodan hävinnyt punainen osapuoli joutui kärsimään ja ottamaan vastaan kovan rangaistuksen kapinastaan sekä vallankumousrytyksestään. Valkoisten harjoittamaa terroria myös oikeutettiin korostamalla kapinan vakavuutta.

Sanomalehtien julkaisemilla muistokirjoituksilla Vihdissä tapahtuneista surmista, jotka olivat osoitettu kaatuneille valkoisten puolella taistelleille miehille, oli suuri merkitys valkoisen Suomen rakentamisessa. Koko sisällissodan voittaneen valkoisen osapuolen perusasetelma sisällissotaan liittyen oli se, että heidän harjoittamansa toiminta ja sen myötä koko sota oli moraalisesti puhdasta⁶⁴. Vapaaehtoisesti henkensä uhraaminen antoi ehdottoman oikeutuksen ajatukselle ja moraalisesti oikealle aatteelle, jota menehtynyt henkilö ajoi⁶⁵. Muistokirjoituksissa korostetaankin kaatuneiden ansioita sekä heidän isänmaallisuuttansa ja oikeamielisyyttään, jotta uutisen lukijoille saataisiin oikeutettua muistokirjoituksessa käytetyn diskurssin avulla valkoisen osapuolen sotatoimet ja sodan aikainen sekä sodan jälkeinen valkoinen terrori.

Sanomalehti *Uusi Päivä* kertoo Vihdissä surmatun Holger Rancken muistokirjoituksessa, miten Rancken oli valtiokysymyksissä vahva itsenäisyyden kannattaja ja varteenotettava kansainvälisesti tunnustettu tutkija kasvitieteiden saralla. Surmaamishetkellä Rancken oli *Uuden Päivän* mukaan ollut niin uljas, että osa surmaajista ei kyennyt laukaisemaan asettaan.⁶⁶ Kaatuneiden miesten kuolema yhdistetään osaksi laajempaa kokonaisuutta, ja ikään kuin osaksi tarinaa nuoren valkoisen Suomen rakentumisesta. Heidän kaatumisensa isänmaan puolesta on valitettavaa ja traagista, mutta samalla se on tärkeä osa sisällissodan sankarimyytin sekä vapaussodan rakentamista. Vertauskuvalliset kertomukset Suomen urhean nuorison vuodattamasta verestä punaisia ja heitä tukeneita venäläisiä

⁶¹ *Turun Sanomat* 27.4.1918, ”Isänmaan puolesta kaatunut veljespari.”, s.5.

⁶² Hentilä 2018, s.73.

⁶³ Koukkunen 2008, s.89.

⁶⁴ Roselius 2010, s.33.

⁶⁵ Jalonen & Tepora 2019, ks. luku Suomalainen marttyyrikuolema.

⁶⁶ *Uusi Päivä* 6.6.1918, ”Holger Racken.”, s.3.

vastaan näkyivät valkoisiin sidoksissa olleiden sanomalehtien uutisoinnissa⁶⁷. Kaatuneiden valkoisten muistokirjoituksilla pyrittiin myös osoittamaan sisällissodan valkoisen osapuolen legitimitetti ja erityisesti muokata siitä vapaustaistelu, jossa koko Suomi suvereenina valtiona taistelee jopa omasta olemassaolostaan suurempaa uhkaa vastaan. Sisällissodan muokkaaminen vapaussodaksi, jossa sisällissodan voittanut valkoinen osapuoli oli taistellut vallankumousta tavoitelleita punaisia ja näitä tukenutta Neuvosto-Venäjää vastaan oli tarpeellista isänmaan vapauden puolesta henkensä antaneiden sankarivainajien muiston kunnioittamiseksi⁶⁸.

Yksi merkittävimmistä sisällissodan muistelun kanavista oli erilaiset sankaripatsashankkeet. Patsaissa yhdistyivät näkyvyys, julkisuus ja ajatus kuolleiden henkilöiden muiston pysyvyydestä. Patsaat korostivat kaatuneita ja tällöin heidät tehtiin keskenään tasavertaisiksi ja heidät ikuistettiin osaksi kansallista valkoista kertomusta, kaivertamalla heidän nimensä näihin muistomerkkeihin.⁶⁹ *Länsi-Suomi* kertoo, miten Nummelaan pystytetyn muistomerkin paikalla miehet kohtasivat surmansa rientäessään taisteluun isänmaansa puolesta⁷⁰. Sanomalehdet uutisoivat Vihdin surmien muistoksi pystytetyistä muistomerkeistä valkoisen Suomen rakentamisen diskurssin mukaisesti – samat teemat toistuivat sanomalehtien uutisoinnissa, kuin muiden Vihdin surmiin liittyneissä sanomalehtijutuissa. Sisällissodasta vapaussotaa ei rakennettu ainoastaan vain lehtien kirjoituksilla, vaan sitä kirjaimellisesti rakennettiin myös pystyttämällä patsaita⁷¹. Sisällissota aikaansai Suomeen merkittävän patsasbuumin, jonka tärkeänä kohteena olivat valkoisten kaatuneet⁷². Vihdissä surmattujen miesten muistoksi pystytetyt patsaat kuuluivat myös patsasbuumin piiriin.

Tarkasteltaessa sanomalehdistön uutisointia liittyen Vihdissä tapahtuneisiin surmiin ja sanomalehtien käyttämään diskurssiin itse surmista, nähdään selvästi, miten uutisoinnilla pyritään rakentamaan kuvaa valkoisesta Suomesta. Sanomalehdet eivät uutisoinnissaan yritä peitellä poliittista latautuneisuuttaan, vaan antavat sen näkyä erittäin selvästi. Sanomalehti *Länsi-Uusimaa* uutisoi Vihdin surmista korostaen tekojen olleen murhia ja miten vangittuja miehiä kohdeltiin kuin eläimiä⁷³. Valkoiselle diskurssille ominaista oli käyttää punaisten tekemistä teloituksista termiä ”murha”, jonka avulla tuodaan esille teon rikollisuus sekä käsitys väkivallasta, jota surmien uhreja kohtaan käytettiin. Tärkeää on myös huomata, että valkoisiin sidonnainen lehdistö ei käyttänyt termiä ”teloitus”, koska

⁶⁷ Jalonen & Tepora 2019, ks. luku Suomalainen marttyyrikuolema

⁶⁸ Hentilä 2018, s.68.

⁶⁹ Roselius 2010, s.91.

⁷⁰ *Länsi-Suomi* 21.6.1919, ”Pieniä tietoja”, s.3.

⁷¹ Hentilä 2018, s.77.

⁷² Roselius 2010, s.92.

⁷³ *Länsi-Uusimaa* 9.4.1918, ”Punainen hirmuvalta.”, s.2.

siihen liittyy merkityksiä teon laillisuudesta sekä uhrien todistetusta syyllisyydestä.⁷⁴ Sanomalehdet tuovat uutisoinnillaan selvästi esiin, miten punaisten suorittamat surmat ovat rikollisia ja siten erittäin tuomittavia. Tämänkaltainen diskurssi ja kertomus valkoisista murhatuista loivat myöhemmin oikeutusta punaisia kohtaan langetetuille ankarille vankeustuomioille, sekä valkoiselle terrorille⁷⁵. Vihdissä surmattiin toukokuun ja kesäkuun 1918 aikana 61 punaisiin liitettyä henkilöä⁷⁶, vankeudessa tai suoraan sen jälkeen kuoli 58 vihtiläistä punaista⁷⁷.

Valkoisen Suomen näkökulmasta sisällissodan punainen osapuoli Neuvosto-Venäjän kanssa veljeillyt ja murhannut rangaistusta kaipaava kansanosana.⁷⁸ Tutkimuksessa käyttämäni Kansallisen Kokoomuksen julkaisema vaalilehtinen tuo loistavasti esiin ne valkoisen Suomen muistamisen tasot, jotka kuuluivat sodan voittaneen valkoisten diskurssiin. Valkoinen armeija oli raskain uhrein hankkinut nuorelle Suomen valtiolle sen vapauden ja itsenäisyyden, samalla kuitenkin jo sodan päätyttyä sosiaalidemokratian nimissä varustaudutaan uuden kapinan aloittamiseen ja Neuvosto-Venäjän sotilaiden hyökkäykseen.⁷⁹ Vaalilehtisessä käsketään äänestäjiä valitsemaan uuden sisällissodan ja Suomen vapauden ja itsenäisyyden välillä. Jälkimmäisen voi saavuttaa ainoastaan äänestämällä Kansallisen Kokoomuspuolueen ehdokkaita.⁸⁰ Valkoisen Suomen rakentamisen diskurssin näkymisen näin merkittävänä osana suomalaisen poliittisen puolueen vaalilehtistä on merkittävä osoitus siitä, että valkoinen Suomi ja sen rakentaminen olivat erittäin merkittävässä roolissa sisällissodan jälkeisessä Suomessa. Sanomalehtien valkoisen Suomen diskurssin mukainen uutisointi oli merkittävä osa tätä prosessia.

3.2 Punaisen uutisoinnin näkökulma tapahtuneesta

Myös sisällissodan punaiseen osapuoleen sidoksissa olleet sanomalehdet uutisoivat joissain määrin Vihdin surmista ja niihin liittyneistä tapahtumista. Sisällissodan aikana merkittävin punaisiin sidoksissa ollut sanomalehti oli *Työmies*. Vihdin surmista *Työmies* uutisoi käyttäen sisällissodan punaiselle osapuolelle tyypillistä diskurssia, mutta samalla sanomalehden uutisoinnissa näkyy, miten surmat tuomittiin rikollisina ja epäoikeudenmukaisina tekoina, jotka heikensivät punaisten ajamaa

⁷⁴ Koukkunen 2008, s.48.

⁷⁵ Hentilä 2018, s.68.

⁷⁶ Ketola 1996, s.16.

⁷⁷ Ketola 1996, s.22.

⁷⁸ Hentilä 2018, s.68.

⁷⁹ Kansallinen Kokoomus 1919, s.2 & Kansallinen Kokoomus 1919, s.4.

⁸⁰ Kansallinen Kokoomus 1919, s.23.

vallankumouksellista aatetta ja taistelua. *Työmies* kertoi sisällissodan aikaisissa julkaisuissaan, miten punainen vallankumouksellinen työväen järjestö tuomitsee heidän tietoonsa tulleet aseettomien vankien ampumiset, jonka lisäksi vallankumouksellinen johto alkaa tutkimaan esiin tulleita surmatapauksia⁸¹. *Työmies* myös kertoo, että vaikka valkoiset eli heidän mielestään kansanviholliset toimivat verenhimoisesti sekä raa`asti, ei se oikeuta kansanpuolustajia eli punaisia toimimaan samalla tavalla antautuneita vankeja kohtaan. Vankeja ei saa rangaista ilman, että vallankumousoikeus on heidän syyllisyytensä tutkinut, sillä mieletön ihmisten surmaaminen on työväen taistelun häpeä.⁸² Vallankumouksellisten ei haluttu vajoavan ”lahtarien” tasolle, sillä se vaarantaisi vallankumouksen tavoitteet, uskottavuuden ja sosialismiin kuuluneen rauhanaatteen. Vihdissä surmatut valkoiset olivat joutuneet punaisten vangiksi aseettomina ja muodollisesti katsoen siviileinä, jotka olivat matkalla valkoisten hallitsemille alueille⁸³. *Työmiehen* oli pakko tuomita Vihdissä tapahtuneet surmat, sillä ne veivät uskottavuutta punaisten vallankumoukselliselta aatteelta, ja sisällissodan valkoinen osapuoli sai surmista erinomaisen propaganda-aseen itselleen, aseettomien siviilien surmaaminen oli selvä todiste punaisten toiminnan laittomuudesta. Sisällissodan päätyttyä punaisten tappioon *Työmiehen* julkaiseminen päättyi.

Sisällissodan hävinneen punaisten diskurssi sisällissodan jälkeen painottui sanomalehtien painetun tekstin sijaan suulliseen kertomukseen. Valkoinen Suomen diskurssiin sopinut Kansallisen Kokoomuksen vaalilehtinen oli tästä tietoinen ja heidän mukaansa kansan keskuudessa liikkuu salaisia viestejä, joissa levitetään punaisten totuutta minkä avulla siunataan punaisten tekemät hirmuteot.⁸⁴ Sisällissodan jälkeisessä Suomessa ei ollut tilaa punaisen diskurssin mukaiselle uutisoinnille ja jos sitä tapahtui, leimattiin se vallankumoukselliseksi ja turmiolliseksi. Punaisiin sidoksissa olleet sanomalehdet nähtiin sosialistien yrityksinä hämmentää ja niiden uutisoinnin katsottiin yrittävän asettaa valkoisen Suomen armeija syyllisiksi ja vastuuseen sodassa tapahtuneista väärinkäytöksistä⁸⁵.

Vaikka punainen osapuoli suljettiin sodan jälkeen muistamisen julkisesta tilasta, joitakin punaiselle diskurssille merkityksellisiä asioita pääsi sanomalehtien uutisointiin. Esimerkiksi valkoisille vangiksi jääneiden punaisten kohtalo oli niin merkittävä ja useita ihmisiä koskettava asia, ettei sen täydellinen tukahduttaminen ollut mahdollista⁸⁶. Alkuperäislähteitani käyttämässäni sanomalehdissä uutisoidaan

⁸¹ *Työmies* 2.2.1918, ”Wankien surmaaminen.”, s.4.

⁸² *Työmies* 3.2.1918, ”Wankien kohtelu.: Rauhanwaltuuskunnan tiedonanto.”, s.1.

⁸³ Paavolainen 1966, s.152.

⁸⁴ Kansallinen Kokoomus 1919, s.2.

⁸⁵ Kansallinen Kokoomus 1919, s.1.

⁸⁶ Koukkunen 2008, s.93.

esimerkiksi Riihimäen vankileirin oloista sekä väärin perustein syytetyistä työmiehistä Vihdin surmiin liittyen. Uutisissa tuodaan esille punaista diskurssia tietyin hienovaraisin sanavalinnoin ja näkökulmin. *Työn Voima* käyttää esimerkiksi termiä ”luokkasota” uutisessaan Vihdin surmiin liittyneestä oikeudenkäynnistä⁸⁷. *Itä-Suomen Työmies* kertoo omassa uutisessaan Riihimäen vankileirin kuolemista ja sairastuneista erittäin tarkasti, mainiten kuolleiden ja sairaiden vankien lukumäärät⁸⁸. Kuitenkaan valkoisen Suomen kaltaisia muistomerkkiuutisoiteja tai muistokirjoituksia ei ole, punaiset eivät saaneet muistella omia menetyksiään julkisesti.

4. Yhteenveto Vihdin surmien uutisoinnista

Kaikki itse Vihdin surmatapahtumista uutisoineet sanomalehdet uutisoivat lähtökohtaisesti samankaltaisesti. Näiden sanomalehtien mukaan Vihdissä on tapahtunut aseettomien valkoisten puolelle pyrkineiden miesten surma, jonka toimeenpanijoina ovat olleet sisällissodan punaisen osapuolen taistelijat. Tarkastellessa sanomalehtien uutisoitua Vihdin surmiin liittyen voidaan myös selvästi hahmottaa eroavaisuuksia uutisoinnissa punaisiin sidonnaisten sanomalehtien sekä valkoisiin sidonnaisten sanomalehtien välillä. Suurimmat eroavaisuudet sanomalehtien uutisoinnissa näkyivät sisällissodan eri osapuolien diskurssia tukevilla sanavalinnoilla. Sanomalehdet julkaisivat uutisia Vihdin surmista ja sen jälkipyykistä suurimmaksi osaksi suomen kielellä, toinen julkaisukieli oli ruotsi. Sanomalehtien uutisointi ei myöskään maantieteellisesti rajoittunut surmien tapahtumapaikoille Etelä-Suomeen, vaan sanomalehdet eri puolilla Suomea uutisoivat itse surmista ja sen jälkipyykistä.

Sanomalehdet uutisoivat Vihdin surmista ja sen jälkeen tapahtuneista itse surmiin liittyneistä tapahtumista. Sanomalehdet käsittelivät surmien lisäksi uutisoinnissaan surmattujen henkilöiden muistokirjoituksia, surmiin liittyneitä oikeudenkäyntejä, surmapaikoille pystytettyjä patsaita sekä surmaan liittyneiden punavankien toimia. Ensimmäiset sanomalehtien uutisoinnit surmiin liittyen julkaistiin vuonna 1918 ja viimeiset uutisoinnit julkaistiin 1923. Valkoisiin sidoksissa olleet sanomalehdet saivat julkaista sodan jälkeenkin valkoisen diskurssin mukaisia uutisjuttuja, kun taas

⁸⁷ *Työn Voima* 5.10.1922, ”Luokkasodan tapahtumat.”, s.3.

⁸⁸ *Itä-Suomen Työmies* 21.8.1918, ”Riihimäen vankileiristä”, s.3.

punaisiin sidoksissa olleet sanomalehdet eivät saaneet yhtäläillä julkaista omia näkemyksiään tukevia uutisjuttuja.

Tarkastellessa sanomalehtien uutisointia Vihdin surmista voidaan huomata, että Vihdin surmiin liittyneen uutisoinnin avulla pyrittiin rakentamaan kuvaa valkoisesta Suomesta useita eri keinoja hyväksikäyttäen. Valkoista diskurssia noudattaneet sanomalehdet nostivat uutisjutuissaan esiin Vihdissä surmattuja erilaisten muistokirjoitusten sekä elämäkertojen avulla. Myös surmattujen kunniaksi pystytettyjen muistomerkkien uutisointi sopi valkoisen Suomen rakentamisen diskurssiin. Kielelliset valinnat olivat myös merkittävässä osassa valkoisiin sidonnaisten sanomalehtien uutisoinnissa itse surman ja sitä seuranneiden surmaan liittyvien tapahtumien ja muistokirjoitusten uutisoinnissa.

Lähdeluettelo

Alkuperäislähteet

- Aamulehti 1918. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Björneborgs tidning 1918. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Helsingin Sanomat 1918–1923. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Iltalehti 1923. Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Itä-Suomen työmiehes 1918. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Kaleva 1918. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Kainuun Sanomat 1918. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Kajaani 1923. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Lalli 1918. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Länsi-Suomi 1919. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Länsi-Uusimaa 1918–1923. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Karjalainen 1919. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Kauppalehti 1919. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Keskisuomalainen 1923. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Sosialisti 1923. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Suomen Sosiaalidemokraatti 1922–1923. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Suomen Työmies 1922. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Turun Sanomat 1918–1923. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Työmies 1918. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Työn Voima 1922. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Uusi Aura 1918. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Uusimaa 1918–1919. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Uusi Päivä 1918. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Uusi Suometar 1918. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Uusi Suomi 1923. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Vaasa 1918. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Valkoinen Suomi 1918. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)
- Vapaa Sana 1918. (Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.)

Aikalaiskirjallisuus

Kansallinen Kokoomuspuolue (1919), *Punainen terrori Suomessa talvella 1917–1918: kuvia ja kuvauksia*. Helsinki.

Tutkimuskirjallisuus

Hentilä Seppo (2018): *Pitkät varjot: muistamisen historia ja politiikka*. Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Siltala.

Jalonen Jussi & Tuomas Tepora (2019): *Suomalainen marttyyrikuolema*. Teoksessa. *Suomalaisen kuoleman historia*. Toim. Kanerva Kirsi, Jalonen Jussi, Miettinen Riikka & Pajari Ilona. Helsinki, Gaudeamus Oy. E-kirja.

Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Eero Suoninen (1993): *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere, Vastapaino.

Kalela Jorma (2017): *Historian rakentaminen eettisenä hankkeena*. Teoksessa, *Historian tutkimuksen etiikka*. Toim. Eilola Jari, Koskivirta Anu & Lidman Satu. Tallinna, Gaudeamus Oy.

Ketola Eino (1996) *Vihdin historia 1918–1965 Maanjaon aika: Ensimmäinen osa 1918–1939*. Jyväskylä, Gummerus kirjapaino Oy.

Koski Leena (2011): *Sivistystyön ihmiskäsitys: villi-ihmisestä aikuiseksi yksilöksi*. Teoksessa *Valistus ja Koulunpenkki: Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle*. Toim. Heikkinen Anja & Leino-Kaukiainen Pirkko. Helsinki, Suomen Kirjallisuuden Seura.

Koukkunen Jussi (2008): *Puolueeton aikansa kuvastin? Suomen kuvalehden näkökulma sisällissotaan, sen osapuoliin ja tilanteeseen sodan jälkeen vuosina 1918–1919*. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto. Suomen historian pro gradu -tutkielma.

Paavilainen Marko (2016): *Murhatut veljet: Valter, William ja Ivar Thomèn elämä ja kuolema*. Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Siltala.

Paavolainen Jaakko (1966): *Poliittiset väkivaltaisuuDET Suomessa 1918, Punainen terrori*. Helsinki, Väitöskirja.

Pöysä Jyrki (2010): *Kaksin tekstin kanssa. Lähiluku vaeltavana käsitteenä ja tieteidenvälisenä metodina*. Teoksessa, *Vaeltavat metodit*. Toim. Pöysä Jyrki, Järviluoma Helmi & Vakimo Sinikka. Joensuu, Kultaneito VII, Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.

Roselius Aapo (2010): *Kiista, eheys, unohdus: vapaussodan muistaminen suojeluskuntien ja veteraaniliikkeen toiminnassa 1918–1944*. Helsinki, Suomen tiedeseura. Väitöskirja.

Vuorio Kaija (2009): *Sanoma, lähettäjä, kulttuuri: Lehdistöhistorian tutkimustraditiot Suomessa ja median rakennemuutos*. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.